

Konferanslar:

TÜRK – YUNAN BAŞBAKANLARININ 1974 HAZİRAN TOPLANTISI

KÂMURAN GÜRÜN

Türk-Yunan münasebetleri 1950'lerden itibaren, Yunanistan'da iç savaş sona erip de, Mareşal Papagos mustakar bir hükümet kurduktan sonra bozulmaya başladı. Bozulma sebebi, Yunan Hükümetinin Kıbrıs'la ilgili tutumu idi. Yunan Hükümetleri o tarihe kadar, kendi iç meseleri dolayısıyla başka konularla ilgilenmek imkânı bulamamışlardı. Kıbrıs, Papagos Hükümeti zamanında, 1952 yılından itibaren, Yunanistan'ın milli bir davası haline sokuldu. Bu davranış karşısında ilgisiz kalamayan Türk Hükümeti de konuya dahil olunca Kıbrıs, Türkiye ile Yunanistan arasında bir problem haline geldi.

Ondan sonraki gelişmeler malûmdur. Birleşmiş Milletler'deki mücadeleler, Zürich-Londra andlaşmaları, 1963/64 ve 1967 olayları, 1968 Haziranından itibaren adada toplumlararası görüşmeleri başlatmak suretiyle, Türkiye ile Yunanistan'ın aradan çekilmek istemeleri ve sonu gelmeyen müzakereler...

Kıbrıs'taki 1963/64 olaylarından ve Türk-Yunan ilişkilerinin ciddi bir kriz havasına girişinden sonra, iki ülke arasında, dialog kopukluğundan dolayı, yeni meseleler de çıkmaya, çıktıkları anda halledilemedikleri için de gün geçtikçe her biri kemikleşip, daha içinden çıkılmaz hale gelmeye başlamıştı. Bunların başında da, devamlı bir merdivenleşme eğilimindeki azınlık sorunu bulunmaktaydı.

Atina'ya, 1972 Kasımında büyükelçi olarak gitmiştim.

Bu makalenin konusu dışına taşan bir çalışmadan, daha doğrusu çabalamadan sonra, Yunanistan ile, bütün meselelerimizi, masanın üzerine koyup, karşı karşıya oturarak müzakere yoluyla halletmek fikri iki tarafça da kabul edilmişti.

6 Mayıs 1974 günü Türk Hükümetinin, bu çerçeve içinde görüşülmesini düşündüğü konuların bir listesini, Yunan Dışişleri Bakanı M. Tetenes'e verdim. Aslında bu liste, 1973 Eylülünde New York'ta yapılan bir toplantıda Yunan Bakanına verilmek üzere, çok daha önce hazırlanmıştı.

Fakat nedense o toplantıda verilmemişti. Yunan Hariciyesi de bize, kendi listelerini 31 Mayıs günü verdi.

Toplu bir müzakere kararına erişilmiş olmakla birlikte, 1974 Mayıs ayına gelindiğinde, iki memleket arasındaki ilişkiler, iç açıcı bir tablo oluşturmaktan ziyadesiyle uzak olup, her iki ülke basını, birbiri aleyhine bir kampanya başlatmış durumdaydı.

Bu konuların nasıl bir usulle müzakere edileceği hususunda bir ön çalışma teklifimi, Yunan Hariciyesi, bu konunun NATO Bakanlar Konseyi toplantısı münasebetiyle Ottawa'da buluşacak Dışişleri Bakanları arasında ele alınabileceği cevabı ile karşıladı.

19 Haziran günü, Ottawa'daki Türkiye Büyükelçiliğinde, iki Bakan beraberlerindeki yardımcılarıyla birlikte bu konuyu görüşmek üzere toplanıyorlardı.

Toplantıda Türk Dışişleri Bakanının ortaya koyduğu tutum şuydu: İki ülke arasında her konuda bir işbirliğine başlanması müşterek menfaat icabıdır. Bu hususta bir kararlılığımız olduğunu birlikte açıklamalıyız. İşbirliği, mevcut anlaşmazlıkların çözülmesinden önce başlayamayacağı cihetle, böyle bir açıklama bizi, milletlerimiz önünde bunları halletme taahhüdü altına sokar müzakerelerin usul ve metodu konusunda her görüşe açığız.

Yunanlılar böyle bir açıklama ile mutabık olduklarını, ancak bu takdirde anlaşmazlıkları çözemeyecek olursak daha ciddi bir krizin ortaya çıkabileceğini, bu sebeple işe basit konulardan başlamanın daha isabetli olacağı üzerinde durdular.

Biz, münasebetleri basit konuların değil, karışık ve zor problemlerin zehirlediğini, bunlar ortada durduğu ve değinilmediği sürece basit konuları da halledemeyeceğimizi, nitekim halledememekte olduğumuzu, o sebeple milletlerimiz huzurunda böyle bir taahhüdü, başarı için bir garanti gibi saydığımızı söyledik. Niyet mevcut olduktan sonra halledilemeyecek konu olmayacağını ilave ettik.

Yunanlılar meselelerin çoğunun sun'i olduğunu kabul ettiklerini, ama Yunanistan'da büyük bir çoğunluğun Türkiye ile bir müzakerenin manası olmadığını düşündüğünü, ilk işin bu kanaati değiştirmek olması lazım geldiğini söylediler.

Biz, Türkiye'de böyle bir düşünce bulunmadığını, Yunanistan'da böyle bir düşüncenin doğmuş olmasının sebeplerini ortadan kaldırmanın

da bir müzakere konusu teşkil edebileceğini belirttik. Turan Güneş, toplantının sonunda “ben bir deklarasyon üzerinde ısrar ediyorum. İki Hükümet bütün anlaşmazlıkları halledip her sahada işbirliği ve dostluk havası yaratmaya kararlıdır demeliyiz. Ben böyle bir açıklamayı şimdi yapabilirim. Belki siz Atina’ya sormak zorunda olabilirsiniz. Başka bir imkân da, bu beyanı bir kaç gün sonra Brüksel’de buluşacak iki Başbakanın yapmalarıdır. Bundan sonra eğer bir müsbet neticeye varamazsak, mantıksız bir neticeye varmış, cümleten deli olduğumuzu ispatlamış oluruz” dedi.

M. Tetenes, bu hususu Atina’ya sorabileceğini belirterek üzerinde mutabık kalınacak bir metin tespit etmemizi istedi. Hemen müteakip metni hazırladık.

“Pek çok menfaatleri müşterek olan komşu iki ülkenin arasında samimi bir dostluk havasını yeniden yaratmak arszundan hareket eden ve her sahada bir işbirliğinin zaruretine kani bulunan iki Başbakan, Hükümetleri adına, Türkiye ile Yunanistan arasında mevcut bütün anlaşmazlıkların halli için uygun prosedürü vakit geçirmeden işletmeye başlatmak hususunda mutabık olduklarını beyan ederler”.

Neticede bu metnin Başbakanlara sunulması ve usul meseleleri konusunda Başbakanlara arzedilmek üzere, Yunanista’nın Ankara Büyükelçisi M. Cosmodopoulos ve Yunan Hariciyesi Türkiye Dairesi Başkanı M. Metaxas ile benim ve Türkiye Hariciyesi Yunanistan Dairesi Başkanı Ecmel Barutcu’nun 25 Haziran günü Brüksel’de buluşup bir çalışma yapmamız karara bağlandı.

Kanada’dan ayrılmadan önce, Brüksel’de yapacağımız müşterek çalışmada bir tasarı şeklinde ortaya çıkarmak üzere, iki metin hazırladım. Bunları Dışişleri Bakanı Güneş’e göstererek muvafakatini aldım.

Başbakanların, bütün anlaşmazlık konularını müzakere ve halletmek maksadıyla, Dışişleri Bakanlarının başkanlığında bir karma komisyon kurmaları düşüncesinden hareket edilerek hazırladığım, bu tasarılarından birincisi, Başbakanların bu komisyonun kurulduğunu bildiren deklarasyonu şeklindeydi. İkinci tasarı ise, Dışişleri Bakanlarının, derhal ilk toplantılarını yaparak takip edecekleri metodu tespit ettiklerini gösterir bir deklarasyon olacaktı. Orijinal metinlerin tercümelemleri eklidir.

24 Haziran akşamı Brüksel’e geldim. Duyduğum ilk haber, Yunanlıların 25 Haziran toplantısından vazgeçmiş ve önce Başbakanlar toplansın, gerekirse Büyükelçiler daha sonra toplanırlar demiş olduklarıydı.

Bu haberin bende yarattığı intiba, Yunanlıların hiçbir taahhüd altına girmek istemeyecekleri ve gene fazla bir şey ifade etmeyen bir beyanla yetinmeye çalışacakları oldu. Yıllardan beri yapılagelen bu tür beyanlara rağmen, Yunanlılar daima, Türkiye'yi uzlaşmaya ve görüşmeye yanaşmayan ülke olarak göstermekten geri kalmamaktaydılar. Bu sebeple Yunanlıların hakiki niyetlerini ortaya koymalarını temin etmek gerekirdi. Bunun en pratik yolu da, hazırladığımız tasarıları kendilerine tevdi etmektir. Eğer reddederlerse hakiki niyetleri açığa vurulmuş olurdu. Tetkik edelim derlerse ilerisi için bir ümit doğardı, kabul ederlerse zaten mesele yoktu.

25 Haziran akşamı Başbakan Ecevit, Dışişleri Bakanı Güneş, Ecmel Barutcu ve ben toplantı yaptık. Bu görüşlerimi anlattım. Güneş beni kuvvetle destekledi. Başbakan, Dışişleri Bakanının zaten tasvip ettiği tasarıları, bir iki kelime düzeltmesi ile uygun buldu.

İki Başbakan riyasetindeki Türk-Yunan heyetleri, 26 Haziran 1974 günü saat 16.00'da NATO Karargâhında toplandı. Yunan heyeti, Başbakan Androtsopoulos, Dışişleri Bakanı Tetenes, Ankara Büyükelçisi Cosmopoulos, NATO Büyükelçisi Chorofas, Türkiye Dairesi Başkanı Metaxas, Özel Kalem Müdürü Kerkenes'den; Türk heyeti ise, Başbakan Ecevit, Dışişleri Bakanı Turan Güneş, ben, NATO Büyükelçimiz Orhan Eralp ile Ecmel Barutcu'dan oluşuyordu.

Ottawa'daki görüşmelere iştirak etmiş olan, Yunan Hariciyesi Siyasi Daire Genel Müdürü Büyükelçi Tzunis bu toplantıya katılmamaktaydı.

Görüşmeler Ecevit'in konuşmasıyla başladı. Ecevit ilk nezaket sözlerinden sonra, "Her iki ülkenin etrafı tehlikelerle doludur. Aramızda anlaşmazlık bulunmaması gerekir. Mevcut bütün anlaşmazlık konularının müzakere yoluyla halledilebileceğine kaniim. Meseleler, eğer hemen üzerlerine eğilinmezse, zamanla büyük problemler haline geliyor. Bunlara uzlaşıcı ve barışçı bir yolla yanaşmamız gerekir. Gaye, sadece meseleleri halletmek de olmayıp, ekonomik ve politik işbirliğine girmektir. Ege'nin iki ülke arasında dostluk kaynağı olması lazımdır. Biz görüşmeye derhal başlamaya hazırız" dedi.

Androtsopoulos, "Yunan Hükümeti bu görüşü benimsemektedir. Biz de bütün anlaşmazlıkları barış yoluyla halletmeyi baştan beri söylüyoruz. Bazı insanlar zorluklara sürüklenir, geri dönmek istedikçe daha çok güçlük çıkar. Bir an gelir ki sebeple netice birbirine karışır. Kimin neyi başlattığı bilinmez. Bugün içinde bulunduğumuz durum buna benzer.

Bazı meseleler belirli zamanlarda halledilebilir. Kızgın havada bir serinleme olmadan halledilemeyebilirler. Halen, basın kızgın, kamuoyu gergindir. Ben şu anda spesifik problemlerin nasıl müzakere edilebileceğini göremiyorum. İlk iş havayı serinletmektir. Bana göre en mühim husus bugünkü gerginliğin ortadan kalkmasıdır. Ancak ondan sonra ilerleyebiliriz. Ne yapılabilir onu araştıralım” dedi.

Turan Güneş, “Öyle zannediyorum ki meselelerimizi müzakere ile halle başlamadan iki memleket arasındaki psikolojik havanın düzelmesi zor olur. Zira ortada duran meseleler daha gergin durumlar yaratabilir. Her iki memleket eskârı, kendi hükümetlerince ileri atılmış görüşlerin eksiksiz gerçekleşmesini ister. Halbuki müzakere, eşyanın tabiatı icabı, uzlaşmayı gerektirir. Binaenaleyh önce bir prosedürü derhal işletmeye başlatırsak, hem bugünkü gerginliği indirmek için, hem de meselelere hal sureti bulmak için isabet etmiş oluruz. Detant ancak müzakere ile paralel gider. Bence, iyi niyete dayanan müzakereler başlamadan ve asıl niyet, işbirliğini gerçekleştirmek olmadan, ne münasebetlerimizi düzeltebiliriz, ne de meselelere bir hal çaresi bulabiliriz. Yapılacak iş, şu anda bir beyanatla kamuoyuna, Türkiye ile Yunanistan’ın, bölgeyi ilgilendiren bütün konularda işbirliği yapmak ve anlaşmazlıkları tasfiye etmek kesin kararını aldıklarını açıklamaktır” dedi.

Uzun süren, mevcut güçlükler müzakere prosedürü olmayışından mı, yoksa problemlerin mevcudiyetinden mi doğuyor şeklinde sağırklar dialoğuna benzer bir karşılıklı görüşme başladı. Sonunda Androtsopoulos, bizim nazıl bir mekanizma düşündüğümüzü sordu. Başbakan Ecevit, hazırladığımız tasarıları verdi. Yunanlılar 10-15 dakika kendi aralarında konuştular. Sonra Yunan Başbakanı, bu tekliflerin kendi düşündüklerinin çok ilerisinde olduğunu söyledi. Tekrar, basitten karışığa doğru gitmek fikri üzerinde münakaşa başladı. Her mesele için neden ayrı komisyon düşünmediğimizi, neden Bakanların, Başbakanların işe karıştırıldığını sordular. Androtsopoulos “Mesele nedir, diyordu, bugünkü gerginliği yumuşatmak mı, meselelerin halli mi, mekanizma eksikliği mi, hangisi daha mühim, karar vermeliyiz, sizin teklifi kabul etmek, bugünü unutup, dünden yarına atlamak olur”. Nedense karma komisyon fikrine bir türlü ısınamıyorlardı.

Bir ara ben sözü aldım “Son 3 senede Dışişleri Bakanları 8 defa buluştu. Bu buluşmalar yazılı olmayan bir müessese halini aldı. Şu anda bizim yaptığımız teklif, fiili tatbikatı resmi karar diye açıklamaktan ibaret. Bunda ne bir yenilik, ne de bir fevkalâdelik var. Sayın Yunanistan Başba-

kanı, gerginliği mi azaltmalıyız, meseleleri mi halletmeliyiz, yoksa yeni mekanizma mı kurmalıyız, bir tercih yapmak zorundayız dediler. Gerginliği azaltmak şüphesiz çok mühim, bunun en isabetli yolu da gerginlik sebebini ortadan kaldırmak, yani meseleleri halletmektir. Mevcut mekanizmanın meseleleri halle imkân vermediği de son senelerin tatbikatı ile sabittir. Şu halde ortada tercih edilecek bir husus yoktur, birbirine bağlı konular vardır. Bir mekanizma kurup, meseleleri halledip, gerginliği ortadan kaldırmak durumundayız. Her mesele için ayrı komisyon kurmak isteniyorsa kurulabilir, ama ne değişir? Komisyonlar bağımsız değildir, talimatlarını Dışişlerinden alacaklardır. Karma komisyon kurmakla formaliteyi azaltmış, işleri hızlandırmış oluruz. Eğer hakiki bir işbirliğine gidiyorsak, zaman zaman Başbakanların toplanmaları da normal tatbikattır. Bu bakımdan bizim teklifin neresi çok ileridir, ben anlayamadım” dedim.

Saat 18.00'e gelindiğinde bu noktada idik. NATO Genel Sekreterinin Başkan Nixon için tertiplelediği kokteyl vardı. Başbakanlar ve Dışişleri Bakanları oraya gideceklerdi. Yunan Büyükelçisiyle Metaxas'ın ve benimle Barutcu'nun, basına verilmek üzere bir bildiri hazırlamamızı istediler.

Turan Güneş, “biz kendi görüşümüze göre bir prosedür hazırladık. Yunan Hükümeti şu anda bunu aynen kabul veya red imkânı görmeyebilir. Bir tetkik veya düşünme süresi gerekli olabilir. Yunan delegasyonunu sıkıştırmayı düşünmüyoruz, bize daha sonra cevap verebilirler, veya mukabil teklifte bulunabilirler. Şu anda basına söyleyebileceğimiz şey, her anlaşmazlığın müzakere ile hallinde mutabık kalındığı, Türk tarafının usul hakkında bir teklif yaptığı, Yunan tarafının bunu tetkik için zaman istediği olabilir. Bu kadar bir deklarasyon dahi yapamazsak ortaya çok kötümser bir hava çıkar” dedi.

M. Tetenes, neden bir “tour d'horizon” yaptık demiyoruz diye sorunca, zannediyorum Güneş artık kendisini tutamadı ve “bir noktayı açıklığa kavuşturalım, biz cesur bir adım attık Başbakanım ne der bilemem ama, ben Dışişleri Bakanı olarak Meclise ve kamuoyuna ne yaptığımı anlatmak zorundayım. Ben, Yunan Hükümetini, benim teklifimi kabule icbar edemem. Ama bir teklif yaptığımı, Yunan Hükümetinin bunu tetkik edeceğini veya reddettiğini söylemeye mecburum” dedi.

M. Adrotsopoulos “aynı durum bizim için de mevcuttur” dedi.

Bizi yalnız bırakarak gittiler. Çalışmaya başladık. Ben, komünikeye en az 4 paragraf gireceğini, ilk iki paragrafın anlaşmazlıkların halli ve işbirliği

isteğinin dile getirilmesini, 3 'üncü paragrafın Türk tarafının yaptığı teklifi, 4'üncü paragrafın da Yunan cevabını ortaya koyacağını düşündüğümü söyledim. Bunda mutabık kalınca, ilk 3 paragraf için, Ottawa'da hazırladığımız müşterek beyanat formülünün hemen hemen aynı, müteakip formülü teklif ettim:

“26 Haziran 1974 günü Brüksel'de buluşan Türkiye ve Yunanistan Başbakanları, ülkeleri arasındaki ihtilafli konuların barışçı yollarla halli gerektiği hususunda mutabık kalmışlardır.

İki Başbakan ayrıca, memleketleri arasında gerek politik, gerek ekonomik, her sahada sıkı bir işbirliği ve dostluk havasını yeniden tesis hususunda Hükümetlerinin aynı arzuda olduğunu tespit etmişlerdir.

Türkiye Başbakanı bu gayeye varmak ve aynı zamanda mevcut anlaşmazlıkları en kısa sürede halletmek için özel bir prosedür teklif etmiştir”.

Son paragrafı Yunanlılar yazacaklardı. Saat 19.00'da Başbakanlar geri döndüklerinde bu paragrafı henüz yazamamışlardı. İki heyet kendi bürolarına çekildi. Yunanlılar saat 20.00'de hazır oldukları haberini yolladılar. Tekrar toplandık. Büyükelçi Cosmodopoulos, Türk teklifine Yunan cevabını teşkil edecek 4 'üncü paragrafı bize okudu. Metin şöyleydi:

“Yunan Başbakanı, pek çok menfaatleri müşterek olan komşu ülkeleri arasında işbirliği zaruretine kani bulunan Hükümetinin, evvelce kararlaştırılmış olduğu şekilde, diplomatik kanalın, devletlerarası anlaşmazlıkların halli için imkânlar bahsettiğini düşündüğünü belirtti”.

Okunan metin, zımnen Türk teklifinin reddi manasını taşıyordu. Belliydi ki Yunanlılar, bizim Ottawa'da kendilerine teklif ettiğimiz metni, bir ölçüde tadil ederek, burada yayınlamayı düşünmüşlerdi. Zira ilk iki paragrafa konacak temennilerden sonra, bu son paragrafta, Yunan Başbakanının, tek taraflı olarak yeniden işbirliğinin zaruretine inandığını tekrar etmesinin hiç manası yoktu.

Böylece kendi yaptıkları tadilde dostluk havasının yeniden tesisi konusu üzerinde de durmamış olduklarını anlamak mümkün oluyordu. Fakat metnin en enteresan tarafı, bütün müzakere boyunca, diplomatik kanalın hiçbir işe yaramadığını anlatmış olmamıza rağmen, sanki bu konuda eski bir mutabakat varmış gibi bir ifade kullanılışı idi. Bu durumda, Türk Başbakanının, diplomatik yolla bugüne kadar hiçbir konunun halledilemediğine, problemlerin birikmiş olmasının ve iki Başbakanın toplanmak lüzumunu hissetmelerinin de bunu teyid ettiğine dair sözlerinin de

komünikeye ilavesi gerekebileceğini ve ayrıca, evvelce hiçbir zaman diplomatik yol üzerinde mutabık kalınmamış olduğu cihetle, bu ibarenin Yunan metninden çıkarılması, yahut Türk cevabı olarak böyle bir mutabakanın mevcut olmadığı hususunda komünikeye girmesi gerekeceğini Başbakan Ecevit'e hitaben izah ettim. Başbakan, bu düşünce doğrudur diyerek sözü Yunan Başbakanına bıraktı.

Uzun bir münakaşa çıktı. Yunanlılar böyle bir ilaveyi istemiyor ve kendi metinlerini değiştirmeyi de kabul etmiyorlardı. Neticede Ecevit, müşterek komünike yapılamıyorsa, her iki tarafın kendi görüşlerini serbestçe beyan etmelerini teklif etti ve toplantı bitti.

Toplantıdan çıkarken, Yunan Dışişleri Bakanına, "madem ki normal diplomatik yoldan her konu halledilebilir diyorsunuz, o halde insiyatifi ele alın. Ben 1,5 senedir bu yoldan, yıktırdığınız bir caminin yerine yenisinin inşa edilmesi müsaadesini alamadım" dedim. Tabii verecek bir cevabı yoktu.

Başbakan Ecevit toplantıyı, bizim yaptığımız teklifleri ve Yunanlıların mukabelesini, yazılı bir metin şeklinde 27 Haziran günü Brüksel hava meydanında yabancı ve yerli basına açıkladı.

Resmi Yunan ajansı 28 Haziran tarihli bülteninde bu açıklamayı oldukça objektif şekilde aksettiren bir haber yayınladı. Ancak herhalde bunun hatalı olduğu düşünülmüş ve Ecevit beyanat verir de Androtsopoulos susarsa muvazene bozulmuş olacağı akla gelmiş olacak ki, aynı gün öğleye doğru Yunan Başbakanının bir beyanını yayınladı. Bunda, yerleşmiş milletlerarası hukuk kaideleri bir tarafa itilerek Türkiye'nin, anlaşmazlıkların halli için, Dışişleri Bakanları başkanlığında komisyonlar kurulması gibi yeni fikirler ortaya attığı, normal diplomatik usulü reddettiği belirtilmekteydi.

Bir süre sonra M. Tetenes istifa etti. Sanayi Bakanı M. Kypreos bu Bakanlığa vekâleten tayin edildi. Kıbrıs Harekâtı onun döneminde cereyan etti. O sıralarda kendisiyle yaptığımız bir konuşmada M. Kypreos, Brüksel görüşmeleri sırasında Başbakanın, kendisine verilen hatalı bilgilerle yanıltılmış olduğunu, bunu daha sonra öğrenince çok kızdığını bana söyleyecektir. Bu yanlış bilgilerin kimler tarafından verildiğini öğrenemedim.

Birinci Tasarı

“Türkiye ve Yunanistan Başbakanları, 26/6/1974 günü Brüksel’de bir araya gelerek müteakip hususları kararlaştırmışlardır:

1. Dışişleri Bakanlarının Başkanlığı altında bir Türk-Yunan Muhtelit Komisyonu kurulmuştur.

2. Bu Komisyon, her defasında müştereken tespit edilecek mahallerde muntazam aralıklarla toplanacak ve iki ülke arasında gerek ekonomik gerek politik bütün sahalarda sıkı bir işbirliğinin gerçekleştirilmesi ve samimi bir dostluk havasının yeniden tesisi maksadıyla iki ülke arasında imzalanacak her türlü vesikayı hazırlamakla görevli olacaktır.

3. Muhtelit Komisyon, görevini kolaylaştırmak maksadıyla, belirli meselelere veya mesele gruplarına nihai hal çareleri aramakla görevlendirilecek teknik alt komiteler kurabilecektir.

4. İki Başbakan, her gerekisinde, Muhtelit Komisyonun görevini ifa babında gerçekleştirdiği ilerlemeleri gözden geçirmek ve bu Komisyona, icap ediyorsa, lüzumlu göreceklere talimatı vermek maksadıyla buluşacaklardır.

5. Bu buluşmalardan ilkinin yeri ve tarihi diplomatik kanaldan tespit olunacaktır.

Brüksel’de, 26 Haziran 1974 günü, İngilizce ve iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.”

İkinci tasarı

Bu tasarı da, Başbakanların kararı ile kurulan Bakanlar seviyesindeki Muhtelit Komisyonun hemen o gün yapacağı ilk toplantı sonunda almalarını düşündüğümüz kararları tespit ediyordu ve metni şöyleydi:

“İki ülke Başbakanlarının mutabakatı ile kurulan Türk-Yunan Muhtelit Komisyonu, birinci toplantısını, Başbakanların da huzuru ile, 26 Haziran 1974 günü Brüksel’de yapmış ve müteakip hususları kararlaştırmıştır:

1. Yüksek Komisyon, iki ülke arasında, gerek politik, gerek ekonomik her sahada hakiki ve verimli bir işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla, bir taraftan böyle bir işbirliğinin temellerini teşkil edecek vesikaları hazırlarken, bir taraftan da iki ülke arasında halen mevcut anlaşmazlıkların tasfiyesine girişecektir.

2. İhtiyaç hissedildiği takdirde, müşterek mutabakat ile diğer hususların da ilave edilebileceği kaydı ihtirazisi ile, 6/5/1974, 28/5/1974, 31/5/1974 ve 10/6/1974 tarihlerinde iki ülke arasında teati edilen notalarda yer alan, halli gerekli meseleler aşağıdaki şekilde gruplandırılmışlardır:

- a. Yunanistan ve Türkiye'deki Türk ve Yunan azınlıklarına ilişkin bütün meseleler.
- b. Ege Denizi'ni ilgilendiren bütün meseleler.
- c. İki ülke münasebetlerinin düzeltilmesine yardımcı olabilecek diğer bütün meseleler.

3. Yukarıda a ve b alt paragraflarında belirtilen meselelerle görevlendirilmek üzere iki muhtelit alt-komite kurulmuştur.

c alt paragrafının konusunu teşkil eden meseleler, doğrudan doğruya, Dışişleri Bakanları ile Ankara ve Atina'daki Büyükelçilikler arasında görüşülecektir.

4. Azınlık meseleleriyle görevlendirilen alt-komite çalışmalarına tarihinde Ankara'da başlayacaktır.

Ege sorunlarıyla görevlendirilen alt-komite, ön çalışmalara Caracas'de Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansı çalışmalarına muvazi olarak başlayacak, Caracas Konferansı bittikten sonra görüşmelere Atina'da devam edecektir.

Kançılıryalar arası çalışmalar derhal başlayacaktır.

5. Alt-komite çalışmalarının ilk sonuçları, Muhtelit Komisyonun 1974 Aralık ayında Brüksel'de yapacağı toplantıya getirilecektir.

6. Yüksek Muhtelit Komisyon, bu ilk sonuçların ışığında, alt-komite-lerin çalışmalarını takribi olarak hangi tarihte bitirmeleri gerektiğini kararlaştıracaktır.

Alt-komitelerde ve Kançılıryalarda hazırlanacak anlaşma tasarıları Muhtelit Komisyonunda nihai hale getirilecek ve iki Hükümet arasında kararlaştırılmış işbirliğinin temelini teşkil etmek üzere hazırlanacak diğer bütün vesikalarla birlikte, iki ülke Başbakanlarınca imza edilecek bir bütün teşkil edecektir.

8. Muhtelit Komisyon, her toplantısında, aynı zamanda, Kıbrıs konusu da dahil olmak üzere, ikili ilişkilerinin bütün veçheleri hakkında bilgi ve görüş teatisinde bulunacaktır.

Brüksel'de 26 Haziran 1974 günü, İngilizce ve iki nüsha olarak tanzim edilmiştir."